

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ

УДК 341.231.145

DOI <https://doi.org/10.32840/pdu.2020.1-1.27>

К. В. Громовенко

кандидат юридичних наук,
ректор Міжнародного гуманітарного університету

РЕАЛІЗАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Автор доводить, що розвиток вітчизняної нормативної бази щодо вищої освіти та відповідно відображення в ньому міжнародних стандартів й механізмів міжнародної співпраці є широким правовим феноменом. У статті вказане, що сучасний формат реалізації в Україні міжнародних стандартів у сфері освіти можна спостерігати із розвитком нового законодавства про освіту з 2014 року. Як доведено у статті, питання міжнародних стандартів вищої освіти відображені у законах України «Про освіту», «Про вищу освіту» та «Про фахову передвищу освіту».

До новаторських рис цих актів слід віднести легалізацію міжуніверситетських угод й розширення повноважень закладів освіти щодо міжнародної співпраці. Закони відображають доцільність програмного регулювання розвитку міждержавної співпраці, запроваджують механізми академічної мобільності та академічної свободи у цілому релевантні відповідним міжнародним стандартам.

Відзначається, що базовий Закон України «Про освіту» підходить до міжнародно-правового виміру освіти доволі обережно, та що цим актом для університетів, навіть державних, закріплюється принцип роботи «дозволене те, що не заборонене», який істотно відрізняє їх від суб'єктів публічного управління у сфері освіти. Доведене значення цього закону для легалізації міжуніверситетських угод та загалом повноважень закладів освіти щодо міжнародної співпраці, визнання у цьому акті ролі програмного регулювання розвитку міждержавної співпраці у сфері вищої освіти.

Автором доведено, що зміст Закону України «Про вищу освіту» свідчить про поступове приведення ставлення до вищої освіти з боку публічної влади у відповідність із міжнародними стандартами, наявними у цій сфері. Відзначене, що передбачене цим законом широке застосування Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи та її кредитів наразі є безумовною складовою як здійснення академічних обмінів, так й академічної мобільності у цілому, а також визнання кваліфікацій вищої освіти державами Європи.

У зазначених законах приділено увагу запровадженню в Україні механізмів Міжнародної стандартної класифікації освіти, Європейського простору вищої освіти, Європейської асоціації з забезпечення якості вищої освіти, Європейської рамки кваліфікацій, Європейської мережі національних центрів інформації про академічну мобільність та визнання. Водночас практичних механізмів міждержавної співпраці згідно регіональних та двосторонніх міждержавних угод за участю України, в цих законах не визначене, із приділенням в цих актах окремої уваги питанням міжнародних рецензованих фахових видань.

Ключові слова: академічні обміни, академічна свобода, визнання дипломів, вища освіта, міжуніверситетська співпраця, право на освіту.

Аналіз сучасних міжнародних правових стандартів вищої освіти стає актуальним та водночас не вирішеним на фундамент-

ному рівні феноменом вітчизняній юридичної науки. За таких умов релевантний науковий пошук не може бути повним без визначення специфіки реалізації таких міжнародних стандартів у національному

законодавстві України. Хоча правовий вимір реалізації міжнародних стандартів у гуманітарній сфері відображався у наукових дослідженнях сучасних науковців, таких як Б.В. Бабін, М.О. Баймуратов, М.В. Буроменський, О.О. Гріненко, В.О. Кроленко та ін., акти вітчизняного законодавства, схвалені з цих питань в останні роки досі не стали предметом окремих наукових досліджень. Зазначене зумовлює актуальність наукового дослідження, метою якого необхідно визначити дослідження механізмів реалізації міжнародних стандартів вищої освіти у профільному законодавстві України. При цьому ключовим у цьому вимірі слід вважати вирішення таких завдань як порівняльний аналіз міжнародних та національних правових актів з питань вищої освіти, дослідження особливостей їх структури, змісту та механізмів регулювання.

Сучасний формат реалізації в Україні міжнародних стандартів у сфері освіти можна спостерігати із розвитком нового законодавства про освіту з 2014 р. Варто вказати, що базовий Закон України «Про освіту» від 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII, який був схвалений після нового законодавчого врегулювання відносин у сфері вищої освіти, підходить до міжнародно-правового виміру освіти доволі обережно. Зокрема у преамбулі цього законодавчого акту міститься згадка про потребу підвищення освітнього рівня громадян «зادля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору», а у ч. 1 ст. 2 міститься стандартна вказівка про включення до системи законодавства України про освіту «міжнародних договорів України, укладених в установленому законом порядку» (що охоплює зокрема й міжвідомчі угоди). Важливою для питань міжнародної співпраці університетів є й ч. 3 ст. 2 Закону № 2145-VIII, за якою суб'єкт освітньої діяльності має право самостійно приймати рішення з будь-яких питань у межах своєї автономії, яка визначена законами та/або установчими документами, зокрема з питань, не врегульованих законодавством [2]. Таким чином для університетів, навіть державних закріплюється принцип роботи «дозволене те, що не заборонене», який

істотно відрізняє їх від суб'єктів публічного управління у сфері освіти.

Також варто вказати, що у ч. 1 ст. 6 цього акту, в рамках перерахування значної кількості засад державної політики у сфері освіти та принципів освітньої діяльності (таких як людиноцентризм, верховенство права, академічна доброчесність, академічна свобода тощо) Закон № 2145-VIII вкрай стисло згадує й про інтеграцію у міжнародний освітній та науковий простір. Водночас власне проблеми міжнародного співробітництва у сфері освіти розкрито у ст. 82-84 розділу XI цього закону. Зокрема у ч. 1, ч. 2 та ч. 6 ст. 82 Закону № 2145-VIII вказане, що заклади та установи системи освіти мають право укладати договори про співробітництво, встановлювати прямі зв'язки із іноземними та міжнародними закладами, установами, організаціями у сфері освіти; мають право провадити зовнішньоекономічну діяльність на основі договорів, мати власні валютні рахунки, провадити спільну діяльність, створювати спільні установи; можуть брати участь у реалізації міжнародних проектів і програм [2]. Вказані норми мають значення насамперед у вимірі легалізації міжуніверситетських угод та загалом повноважень закладів освіти щодо міжнародної співпраці.

Водночас ч. 3, ч. 4, ч. 7 цієї статті Закону № 2145-VIII встановлюють повноваження держави, які полягають насамперед у роботі з встановлення еквівалентності атестатів і дипломів, міжнародного визнання вітчизняних кваліфікацій, у сприянні міжнародному співробітництву закладів освіти та органів управління освітою, зокрема шляхом створення для нього правових та фінансово-економічних умов, здійснення заходів, фінансування членських внесків, відряджень за кордон, сприяння залученню міжнародних коштів, популяризації та координації міжнародного співробітництва, та надання у цій сфері консультативної підтримки. Окремо у ч. 8 ст. 82 Закону № 2145-VIII йшлося про заходи з популяризації та вивчення української мови та культури за кордоном, у тому числі шляхом направлення педагогічних (науково-педагогічних) працівників відповідно до міжнародних угод [2].

Водночас механізми зазначених напрямів роботи, зокрема й встановлені регіональними міждержавними угодами за участю України, в законі не визначене, що певною мірою ускладнює їх реалізацію у підзаконних актах.

Крім того у ст. 83 Закону «Про освіту» вказувалося про потребу забезпечення державою участі у міжнародних порівняльних дослідженнях якості освіти, а у ст. 84 зазначеного закону визначалися засади участі України в міжнародній академічній мобільності. Такі засади, за Законом № 2145-VIII охоплювали розроблення спільних освітніх і наукових програм з іноземними закладами, установами та організаціями, залучення іноземців до навчання та викладання в Україні, участь у програмах двостороннього та багатостороннього міжнародного обміну здобувачів освіти, педагогічних, науково-педагогічних і наукових працівників [2]. Таким чином насамперед програмне регулювання розвитку міждержавної співпраці у сфері освіти визначається й у профільному законі України.

Варто вказати, що мовні норми Закону № 2145-VIII були оскаржені до Конституційного Суду України нібито через неконституційність його норм щодо прав осіб, які належать до національних меншин та корінних народів України, на навчання рідною мовою в комунальних закладах освіти для здобуття загальної середньої освіти. При цьому заявлялося, що норми Закону № 2145-VIII нібито порушують принцип юридичної визначеності як складової верховенства права, встановлюють «дискримінаційні переваги» за мовними ознаками та етнічним походженням й «не узгоджуються з нормами міжнародного права». Водночас Конституційний Суд у рішенні від 16 липня 2019 р. № 10-р/2019 визнав Закон № 2145-VIII конституційним, при цьому власне міжнародні стандарти вищої освіти у зазначеному рішенні не досліджувалися [4]. Втім можливе ініціювання у майбутньому процесів пов'язаних із цією нібито дискримінацією у міжнародних судових та адміністративних установах нібито від окремих осіб; при цьому можливість програшу таких справ Україною вбачається мінімальною.

Водночас Закон України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 р. № 1556-VII містить значну кількість норм з питань міжнародних стандартів та механізмів освіти. При цьому вказані норми Закону № 1556-VII слід визнати доволі сталими, адже хоча за шість років вказаний нормативний акт був змінений іншими законами 29 разів, приписи Закону № 1556-VII з питань міжнародних стандартів залишалися у цілому незмінними. Зокрема у цілому відповідають міжнародним стандартам вищої освіти наведені у ст. 1 Закону № 1556-VII визначення академічної мобільності, академічної свободи, вищої освіти та закладу вищої освіти [1]. Запровадження цих визначень у вітчизняне законодавство вже свідчить про поступове приведення ставлення до вищої освіти з боку публічної влади у відповідність із міжнародними стандартами, наявними у цій сфері.

Важливим вбачається й ув'язування визначень галузі знань та спеціальності із Міжнародною стандартною класифікацією освіти, а також надання у Законі № 1556-VII визначення Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (далі – ЄКТНС) та кредиту ЄКТНС як одиниці вимірювання обсягу навчального навантаження здобувача вищої освіти, із вказівкою, що обсяг одного кредиту ЄКТНС становить 30 годин, а навантаження одного навчального року за денною формою навчання становить, як правило, 60 кредитів ЄКТНС [1]. Варто додати, що використання ЄКТНС наразі є безумовною складовою як здійснення академічних обмінів, так й академічної мобільності у цілому, а також визнання кваліфікацій вищої освіти державами Європи.

Також в умовах збройного конфлікту, що триває, має значення дефініція тимчасово переміщеного закладу вищої освіти, як закладу, який у період тимчасової окупації або антитерористичної операції у період її проведення, під час здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Росії у Донецькій та Луганській областях за рішенням засновника (засновників) змінив своє місцезнаходження шляхом переміщення з тимчасово окупованої території до населеного пункту

на підконтрольній українській владі території [1].

Загальні приписи ст. 2 Закону № 1556-VII щодо ролі міжнародних договорів з питань вищої освіти є в цілому подібними до зазначених вище приписів ст. 2 Закону № 2145-VIII. При цьому у п. 4 ч. 2 ст. 3 вказаного Закону № 1556-VII до принципів державної політики у сфері вищої освіти віднесене «міжнародну інтеграцію та інтеграцію системи вищої освіти України у Європейській простір вищої освіти, за умови збереження і розвитку досягнень та прогресивних традицій національної вищої школи». Таким чином вказаний закон певною мірою повторює тези Доктрини та Стратегії про наявність у вітчизняної вищої освіти певних пріоритетів відносно європейських освітніх моделей, що є значною мірою дискусійним.

Також у ч. 2 ст. 3 Закону № 1556-VII вказане про рівні з громадянами України права на здобуття вищої освіти для іноземців та осіб без громадянства, у тому числі закордонних українців, які постійно проживають в Україні, для осіб, яких визнано біженцями, та осіб, які потребують на додатковий захист. Для інших іноземців та осіб без громадянства Законом № 1556-VII гарантоване право здобувати вищу освіту лише за кошти фізичних (юридичних) осіб, крім ситуацій передбачених ратифікованими парламентом міжнародними договорами України, «законодавством або угодами між закладами вищої освіти про міжнародну академічну мобільність» [1]. Таким чином законом усунуто будь-яку дискримінацію у сфері вищої освіти за громадянством для фізичних осіб-резидентів України, що безумовно слід визнати прогресивним кроком.

Ця норма Закону № 1556-VII вбачається технічно недосконалою, адже значна кількість міжнародних договорів України, які передбачають міжнародні академічні обміни за рахунок бюджетних коштів сторони, що приймає, не були ратифіковані Верховною Радою та отримали затвердження актами КМУ (щодо міжурядових угод) або узагалі затвердженню не підлягали (стосовно міжвідомчих угод). Втім такі договори згідно умов ст. 2 Закону

№ 1556-VII все одно є складовою законодавства тому підлягають виконанню, зокрема й щодо фінансування академічних обмінів [1]. Втім обмеженість та недосконалість самого масиву двосторонніх договорів України, насамперед із європейськими та іншими розвинутими країнами світу знижує актуальність вказаних норм й відповідно обмежує практичні наслідки їх наведеної вище недосконалості.

Варто вказати, що приписи ст. 5 Закону № 1556-VII надаючи визначення освітнім ступеням молодшого бакалавра, бакалавра, магістра (з особливими приписами для магістрів медичного, фармацевтичного або ветеринарного спрямування), а також доктора філософії та доктора мистецтв, спираються в них на обсяги підготовки, вимірювані саме у кредитах ЄКНТС. Більш того за п. 15 ч. 1 ст. 62 саме кількістю кредитів ЄКНТС вимірюється обсяг права студентів на вибір навчальних дисциплін у межах, передбачених відповідною освітньою програмою та навчальним планом. У ч. 5 ст. 7, ст. 46 Закону № 1556-VII приписується включати інформацію про здобуту кількість кредитів ЄКНТС у додаток до диплома європейського зразка для всіх рівнів здобутої вищої освіти, а також й до академічних довідок. Також відомості про кількість кредитів ЄКНТС є, за ч. 1 ст. 9-1, п. 1 ч. 3, ч. 5 ст. 10 Закону № 1556-VII складовою освітньої програми, стандарту вищої освіти та навчального плану закладу вищої освіти [1]. Таким чином відповідні законодавчі приписи дійсно сприяють підвищенню академічної мобільності та утворюють умови для визнання кваліфікацій вітчизняної вищої освіти у іноземних державах.

Також у ч. 7 ст. 5 Закону № 1556-VII міститься згадка про «міжнародні рецензовані фахові видання», де має публікуватися кандидат на здобуття ступеня доктора наук. Крім того за ч. 3 ст. 9 цього акту в Україні перелік галузей знань та спеціальностей розробляється МОНУ на основі Міжнародної стандартної класифікації освіти. Водночас за п. 3 ч. 2 ст. 32 право закладів вищої освіти обирати типи програм підготовки бакалаврів і магістрів обмежене лише такими типами, що передбачені Міжнародною стандартною класифікацією освіти. У ч. 6 ст. 19

Закону № 1556-VII передбачено делегування об'єднаннями Європейського простору вищої освіти «чотирьох міжнародних представників» до Конкурсної комісії з відбору членів Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти; крім того один представник комісії мав бути національного об'єднання студентів України, що є членом Європейського союзу студентів [1]. Цей досвід залучення іноземних експертів до обрання вітчизняного владного органу з питань вищої освіти вбачається унікальним організаційним феноменом у гуманітарній сфері.

Серед іншого у ч. 2 ст. 23 Закону № 1556-VII передбачалася співпраця установ забезпечення якості вищої освіти з Європейською асоціацією із забезпечення якості вищої освіти задля запровадження європейських стандартів та рекомендацій з цих питань. Співпраця з Європейським простором вищої освіти, зокрема стосовно її рамки кваліфікацій, а також з Європейською мережею національних центрів інформації про академічну мобільність та визнання передбачені п.п. 1-3 ч. 2 ст. 74 зазначеного закону [1]. В цілому такі норми відповідають аналогічним механізмам, запровадженим міжнародними стандартами у цій сфері.

Також вказаний закон запроваджує у ч. 3 та ч. 4 загальні рамки утворення в Україні закладів вищої освіти за участю іноземних осіб, створення закладами вищої освіти іноземних країн своїх структурних підрозділів на території України, а саме шляхом отримання дозволу та ліцензії від МОНУ. Закон також містить загальний дозвіл закладам вищої освіти України утворювати свої структурні підрозділи за кордоном відповідно до законодавства іноземних держав. Крім того, у ч. 3 ст. 48 Закону № 1556-VII міститься дозвіл закладам вищої освіти здійснювати частину викладання англійською мовою, а у п. 3 ч. 3 ст. 70 – дозвіл таким закладам провадити за кордоном фінансово-господарську діяльність [1]. Отже цей акт законодавства утворює засади для академічної мобільності у вимірі мобільності навчальних закладів.

У ст. 74 Закону № 1556-VII доволі стисло окреслене засади державної полі-

тики щодо міжнародного співробітництва у сфері вищої освіти, зокрема заявляється про «пріоритетність норм міжнародних договорів України», вказується про потребу впровадження на міжнародному ринку результатів розробок закладів вищої освіти, продажу їхніх патентів та ліцензій, заявляється про необхідність залученню коштів міжнародних установ «для виконання у закладах вищої освіти наукових, освітніх та інших програм», містяться загальні тези про потребу «взаємовигідного міжнародного співробітництва у сфері вищої освіти» [1]. Відсутність конкретизації цих приписів на рівні закону істотно ускладнює можливість їх розвитку у спеціалізованих підзаконних актах.

Певна конкретизація вказаних приписів міститься у ч. 4 ст. 74 цього закону, де вказане про потребу створення державою умов для міжнародного співробітництва закладів вищої освіти усіх форм власності; організацій, що забезпечують функціонування та розвиток системи вищої освіти; органів, які здійснюють управління вищою освітою. Відповідні державні заходи, за відповідними положеннями, мають розвиватися шляхами встановлення відповідних бюджетних призначень у державному бюджеті; фінансування внесків за членство в міжнародних організаціях, участі в їх заходах та закордонних відрядженнях. При цьому окремо згадуються договори між закладами вищої освіти та їх «іноземними партнерами», що укладаються «на виконання освітніх і наукових проектів, які реалізуються за рахунок міжнародних грантів і коштів технічної допомоги» [1]. Втім усі згадки у законах України про міжуніверситетські угоди є доволі абстрактними та не дозволяють визначити бачення правової природи цих угод законотворюєм.

Питання міжнародного співробітництва закладів вищої освіти ретельніше відображене у ст. 75 Закону № 1556-VII, де у ч. 1 вказується на права таких закладів укладати договори про співробітництво, встановлювати прямі зв'язки з закладами вищої освіти, науковими установами та підприємствами іноземних держав, міжнародними організаціями, фондами тощо. До конкретних напрямів співпраці цей закон

відносить участь у програмах міждержавного і міжуніверситетського обміну; спільні наукові дослідження; міжнародні конференції та інші подібні заходи; участь у міжнародних освітніх та наукових програмах; спільну видавничу діяльність; надання вищої та післядипломної освіти іноземцям; спільні програми з іноземними закладами; закордонні відрядження відповідно до міжнародних та міжуніверситетських договорів; залучення іноземних педагогів у роботу вітчизняних закладів вищої освіти; направлення українських студентів на навчання за кордон; академічну мобільність тощо [1]. Варто визнати що ці тези охоплюють більшість імовірних форм сучасної міжнародної співпраці у сфері вищої освіти.

Також у ст. 76 Закону № 1556-VII визначене засади та основні напрями зовнішньоекономічної діяльності закладу вищої освіти, зокрема організацію підготовки іноземців до вступу в вітчизняні заклади та громадян України до навчання за кордоном; навчання іноземних студентів та підготовку наукових кадрів для іноземних держав; організацію навчання за кордоном; виконання наукових досліджень і науково-технічних розробок [1]. Але при цьому механізми реалізації таких повноважень закон не встановлює.

Крім того варто звернути увагу на закон України «Про фахову передвищу освіту» від 6 червня 2019 р. № 2745-VIII, який також містить окремі приписи стосовно міжнародного співробітництва. Зокрема цей акт також визнає у ч. 1 ст. 74 пріоритетність норм міжнародних договорів, а у ч. 2 цієї статті вказує на низку напрямів сприяння державі міжнародній співпраці. Зокрема згадуються питання гармонізації систем оцінювання якості фахової передвищої освіти України та подібних ланок освіти в європейському освітньому просторі, узгодження Національної рамки кваліфікацій з Європейською рамкою кваліфікацій; співпраці з Європейською мережею національних центрів інформації про академічну мобільність та визнання; впровадження розробок закладів фахової передвищої освіти, залучення коштів міжнародних фондів тощо. Загалом заході міжнародної роботи держави, міжнародного співробітництва закладів освіти, їх

зовнішньоекономічної діяльності, вказані в Законі № 2745-VIII (ст. 75, ст. 76) та у Законі № 1556-VII, є подібними між собою [3]. Отже маємо послідовне ставлення законотворця до міжнародного виміру вищої освіти, відображене в обох цих нормативних актах.

Отже варто прийти до таких висновків. Питання міжнародних стандартів вищої освіти відображені у законах України «Про освіту», «Про вищу освіту» та «Про фахову передвищу освіту». До новаторських рис цих актів слід віднести легалізацію міжуніверситетських угод й розширення повноважень закладів освіти щодо міжнародної співпраці. Закони відображають доцільність програмного регулювання розвитку міждержавної співпраці, запроваджують механізми академічної мобільності та академічної свободи у цілому релевантні відповідним міжнародним стандартам. У зазначених законах приділене увагу запровадженню в Україні механізмів Міжнародної стандартної класифікації освіти, ЄКТНС та кредиту ЄКТНС, Європейського простору вищої освіти, Європейської асоціації з забезпечення якості вищої освіти, Європейської рамки кваліфікацій, Європейської мережі національних центрів інформації про академічну мобільність та визнання. Водночас практичних механізмів міждержавної співпраці згідно регіональних та двосторонніх міждержавних угод за участю України, в цих законах не визначено, із приділенням в цих актах окремої уваги питанням міжнародних рецензованих фахових видань. Аспекти удосконалення реалізації у вітчизняному законодавстві міжнародних стандартів вищої освіти мають стати предметом окремих наукових досліджень.

Список використаної літератури:

1. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 р. № 1556-VII. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (Last accessed: 15.05.2020).
2. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2017. № 38–39. Ст. 380.
3. Про фахову передвищу освіту 6 червня 2019 р. № 2745-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2019. № 30. Ст. 119.

4. Рішення Конституційного Суду України від 16 липня 2019 р. № 10-р/2019 у справі за конституційним поданням 48 народних депутатів України щодо відповід-

ності Конституції України (конституційності) Закону України «Про освіту» // Офіційний вісник України. 2019. № 62. Ст. 2164.

Gromovenko K.V. Realisation of the International Standards of Higher Education in Ukraine

The author argues that the development of the national regulatory framework for higher education and, accordingly, the reflection of international standards and mechanisms of international cooperation is a broad legal phenomenon in Ukraine. This article states that the current format of implementation of international educational standards in Ukraine can be observed with the development of new legislation on education since 2014. As it is proved in the article, the issues of international standards of higher education are reflected in the Laws of Ukraine «On Education», «On Higher Education» and «On Professional Pre-Higher Education».

Innovative features of these acts include the legalization of interuniversity agreements and the expansion of the powers of educational institutions for international cooperation. Those laws reflect the expediency of program regulation of the development of interstate cooperation, introduce mechanisms of academic mobility and academic freedom in general relevant to the relevant international standards. It is noted that the basic Law of Ukraine «On Education» approaches the international legal dimension of education quite cautiously, and that this act for universities, even public, enshrines the principle of «allowed what is not forbidden», which significantly distinguishes them from the subjects public administration in the field of education.

The significance of this law for the legalization of interuniversity agreements and in general the powers of educational institutions in relation to international cooperation, the recognition in this act of the role of program regulation of the development of interstate cooperation in the field of higher education. The author proves that the content of the Law of Ukraine «On Higher Education» indicates a gradual adjustment of the attitude to higher education by public authorities in line with international standards available in this area. It is noted that the wide application of the European Credit Transfer and Accumulation System and its loans provided for by this law is currently an unconditional component of both academic exchanges and academic mobility in general, as well as the recognition of higher education qualifications by European countries.

These laws pay attention to the introduction in Ukraine of mechanisms of the International Standard Classification of Education, the European Higher Education Area, the European Association for Quality Assurance in Higher Education, the European Qualifications Framework, the European Network of National Information Centers for Academic Mobility and Recognition. At the same time, practical mechanisms of interstate cooperation according to regional and bilateral interstate agreements with the participation of Ukraine are not defined in these laws, with special attention being paid in these acts to the issues of international peer-reviewed professional publications.

Key words: *academical exchanges, bilateral programs, higher education, inter-university cooperation, recognition of diplomas, right to education.*